

Dr Marlena LOREK¹
Politechnika Rzeszowska,
Wydział Nauki o Bezpieczeństwie

BEZPIECZEŃSTWO W TRANSPORCIE LOTNICZYM

STRESZCZENIE

W artykule zostały poruszone kwestie transportu lotniczego, gdyż jest to najmocniej rozwijająca się gałąź transportu na świecie. Jednak transport ten najbardziej potrzebuje nakładów finansowych na modernizację i rozwój infrastruktury. Transport lotniczy jest bardzo dochodowym rynkiem i korzysta z niego wielu ludzi, dlatego wymaga od zarządzających portami lotniczymi jak największej odpowiedzialności względem bezpieczeństwa. Utrzymanie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa stawia przed służbami zabezpieczającymi teren lotniska wiele wyzwań, które nie są jednostkowe, a wielopoziomowe. Celem artykułu jest scharakteryzowanie transportu lotniczego cywilnego, jak również pokazanie procedur odpowiadających za poziom bezpieczeństwa zarówno pasażerów, jak i materiałów przewożonych drogą lotniczą. Bezpieczeństwo należy do najważniejszych wartości każdego człowieka, dlatego mieści się w katalogu podstawowych potrzeb i zadań każdego państwa czuwającego nad poziomem bezpieczeństwa społeczności międzynarodowej w transporcie lotniczym².

Transport lotniczy charakteryzuje się wysokim poziomem bezpieczeństwa, ponieważ kształtuje odpowiednią politykę zapewniającą wymagany poziom bezpieczeństwa pasażerom i przewożonym towarom³. Procedury przedstawione w artykule dotyczą zarówno przestrzeni powietrznej krajowej, jak i międzynarodowej. Porty lotnicze podlegają odpowiednim wymogom, do których muszą się dostosować wszyscy operatorzy, tacy jak: przewoźnicy lotniczy, podmioty świadczące usługę na terenie lotniska oraz jednostki świadczące usługi poza terenem lotniska. Za pomocą opracowanych standardów bezpieczeństwa porty lotnicze

¹ M. Lorek – adiunkt Zakładu Nauki o Bezpieczeństwie, Wydziału Zarządzania, Politechniki Rzeszowskiej.

² A. Kwasiborska, D. Szterk, *Charakterystyka Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem w transporcie lotniczym*, [w:] M. Ilnicki, Nowakowski (red.), *Współczesne wyzwania polityki bezpieczeństwa – wybrane zagadnienia*, Towarzystwo Naukowe Powszechne S.A., Warszawa 2014, s. 47–50.

³ W. Grzywacz, K. Wojewódzka-Król, W. Rydzkowski, *Polityka transportowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003, s. 407.

podlegają krajowym i międzynarodowym aktom prawnym, które zostały opracowane w zakresie Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem w cywilnym transporcie lotniczym. SMS pozwala na utrzymanie odpowiedniego zabezpieczenia na lotniskach, ponieważ swoim działaniem obejmuje strukturę organizacyjną lotniska, odpowiedzialność w przestrzeganiu procedur bezpieczeństwa i polityki bezpieczeństwa na poszczególnych lotniskach.

Słowa kluczowe:

transport lotniczy, bezpieczeństwo w transporcie lotniczym, procedury bezpieczeństwa w transporcie lotniczym

WSTĘP

Transport odgrywa kluczową rolę w procesie przemieszczania się ludności na poszczególnych odcinkach naszego globu. Warto zaznaczyć, iż za pomocą środków transportowych jesteśmy w stanie pokonywać przestrzeń w krótkim czasie. Transport jest jednym z najważniejszych sektorów gospodarki państw⁴. Na przestrzeni wielu lat różnorodne czynniki wpływały na kształtowanie struktury gałęziowej transportu w poszczególnych krajach. Zmienne warunki, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne, takie jak: obszary poszczególnych państw, gęstość zaludnienia, położenie geograficzne, atrakcyjność turystyczna, stopień rozwoju gospodarczego i technologicznego, powiązania handlowe z innymi krajami Europy i współpraca międzynarodowa, powodowały, że poszczególne gałęzie transportu zmieniały swoje znaczenie. W poszczególnych krajach struktura gałęziowa transportu kształtuje się różnie, korzystając z innych rozwiązań technologicznych.

Transport lotniczy stał się najważniejszym elementem gospodarki, gdyż za jego pomocą przemieszczamy się szybko i bezpiecznie, co pozwala na większe generowanie zysków. Jego szybkość przyciąga coraz więcej użytkowników, jednak musimy zdawać sobie sprawę z tego, że ta dziedzina jest najbardziej ceniona i chroniona przez organy bezpieczeństwa. Każdy obiekt lotniska musi spełniać procedury bezpieczeństwa, ponieważ to daje pasażerom odpowiednie poczucie bezpieczeństwa. Efektywność gospodarowania w poszczególnych krajach i osiągnięte korzyści zależą w ogromnej mierze od sprawnego funkcjonowania sektora transportu. Transport lotniczy zaczął się rozwijać wraz ze wzrostem państw członkowskich Unii Europejskiej, a co za tym idzie – dążeniem do wspólnych celów. I to wtedy zaczęła się kształtować polityka transpor-

⁴ T. Wierzejski, M. Kędzior-Laskowska, *Transport i spedycja*, Wydawnictwo EXPOL, Olsztyn 2014, s. 7.

towa UE, która miała na celu zapewnienie rozwoju efektywnego i sprawnego systemu transportowego umożliwiającego wysoki poziom mobilności.

Od wielu lat silny rozwój społeczno-gospodarczy i zapotrzebowanie na transport stawia wyzwania przed przewoźnikami oraz generuje pewne problemy dla polityki transportowej. Przed transportem pojawiają się nowe wyzwania związane z oddziaływaniem na środowisko oraz jakością życia.

TRANSPORT LOTNICZY

Transport lotniczy stanowi dynamiczną część światowego systemu transportowego. Ze względu na postęp w technice rozwija się najszybciej spośród wszystkich gałęzi transportu. Potrzebuje najwięcej nakładów finansowych na modernizację i rozwój środków transportowych⁵. Może odbywać się tylko pomiędzy wyznaczonymi i odpowiednio przygotowanymi punktami transportowymi⁶. Na rynku przewozów lotniczych przedmiotem wymiany są usługi związane z przemieszczaniem ładunków, poczty i pasażerów. W największym stopniu jednak wykorzystuje się transport do przewozu pasażerów i przewóz ten sięga nawet 70% całego udziału w tym transporcie. Transport lotniczy jest podstawowym środkiem przewozów pasażerskich na dalekich trasach. Wykorzystuje się w nim zarówno samoloty pasażerskie, jak i towarowe. Jest najbezpieczniejszym środkiem transportu, a także najszybszym – z powodu bezkolizyjnych tras.

Transport lotniczy charakteryzuje się:

- szybkością przewozów na małych i dużych odległościach,
- największą osiągalną prędkością maszyn powietrznych,
- bezpieczeństwem zarówno dla przemieszczania się pasażerów, jak i towarów,
- wzrostem częstotliwości przewozów wraz z popytem na usługi transportowe,
- krótkim czasem dotarcia do najodleglejszych zakątków świata,
- przejrzystością dróg transportowych,
- dużą rozległością obsługiwanego rynku,
- niewielką częstotliwością przeładunkową,

⁵ E. Madeyski, E. Lisowska, J. Marzec, *Wstęp do nauki o transporcie*, Wydawnictwo SGPiS, Warszawa 1971, s. 20.

⁶ D. Rucińska, A. Ruciński, D. Tłoczyński, *Transport lotniczy – ekonomika i organizacja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2010, s. 45.

- współpracą z innymi rodzajami transportu, aby dotrzeć do finalnego miejsca przeznaczenia⁷.

Ten rodzaj transportu pozwala na znaczne zwiększenie dystansu, a przy tym jak najszybsze pokonywanie odległości w czasie. Odległość ma znaczenie, ponieważ transport lotniczy może dotrzeć w trudno dostępne obszary (np. wyspy). Można go wykorzystywać zarówno na trasach krajowych, europejskich, jak i transatlantyckich. Usługi przewozowe świadczą bezpośrednio przedsiębiorstwa (tzw. linie lotnicze) wraz z portami lotniczymi powiązanych z siecią spedytorów, firm związanych z turystyką, a także przedsiębiorstwa produkcyjne dostarczające systemowi środki pracy, czyli samoloty komunikacyjne.

Rynek usług związanych z transportem lotniczym jest jednym z najbardziej zliberalizowanych rynków usługowych transportu. W czasie posiedzenia w Lizbonie Rada Europejska wniosowała do Komisji Europejskiej o przygotowanie projektu dotyczącego zarządzania przestrzenią powietrzną. Strategia lizbońska w zakresie transportu lotniczego zajmuje się głównie zagadnieniem utworzenia Jednolitej Europejskiej Przestrzeni Powietrznej (*Single European Sky*). Głównym problemem, z którego zdawali sobie sprawę twórcy strategii, był tzw. *problem zatłoczonego nieba*. Od 1997 r. w następstwie przyjęcia trzech pakietów liberalizacyjnych obowiązuje wspólnotowy rynek lotniczy. Przedmiotem polityki transportowej UE w zakresie gałęzi transportu lotniczego są także porozumienia z innymi państwami (spoza Wspólnoty) w sprawie otwarcia przestrzeni powietrznej. W 2007 r. zostało zawarte porozumienie między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi *Open Skies* dotyczące otwartej przestrzeni lotniczej. Zapewnia ono nie tylko lepszy dostęp do wzajemnych rynków, ale obejmuje też współpracę w takich dziedzinach, jak troska o środowisko naturalne czy bezpieczeństwo lotów. Celem polityki Wspólnoty jest zawarcie takich porozumień z innymi państwami. Badania oraz rozwój techniki pozwalają na wprowadzanie nowych inteligentnych rozwiązań również w zakresie transportu lotniczego. Zmiany te mają też na uwadze oddziaływanie na środowisko. Do 2020 r. na rynku ma się pojawić nowa generacja silników odrzutowych, które pozwolą na ograniczenie emisji spalin przez samoloty nawet o 15%. Późniejsze zmiany mogą udoskonalić tę technologię i ograniczyć emisję nawet o 40%.

PORT LOTNICZY RZESZÓW-JESIONKA

Za początki istnienia lotniska w Rzeszowie przyjmuje się datę 1940 r., bo to wtedy została wybudowana droga startowa o długości 1200 m i szerokości 40 m. Jednak w 1944 r. lotnisko zostało kompletnie zniszczone przez Niemców, a następnie w tym samym roku przejęte przez Rosjan. W 1949 r. zostało

⁷ R. Kacperczyk, *Transport i spedycja*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010, s. 50.

odbudowane na mocy decyzji ówczesnych władz administracyjnych Wydziału Lotnictwa Cywilnego. Przeznaczone było dla potrzeb komunikacji lotniczej. Rok 1959 to kolejny istotny etap rzeszowskiego lotniska, ponieważ jego zarządzanie zostało przejęte przez Zarząd Ruchu Lotniczego i Lotnisk Komunikacyjnych Państwowych Linii Lotniczych „LOT”. W tym właśnie czasie lotnisko było stale modernizowane. Wybudowano nowy dworzec lotniczy, drogi kołowania, drogę startową, jak również wieżę kontroli ruchu. W latach 70. znacznie rozwinęły się połączenia krajowe na takich trasach, jak: Warszawa, Gdańsk, Poznań, Kalisz, Wrocław i Szczecin. Wtedy to lotnisko rzeszowskie zaczęło obsługiwać ponad 100 tysięcy pasażerów rocznie. Przełomowa data dla lotniska w Rzeszowie to 1 kwietnia 1974 r., ponieważ wtedy otrzymało ono rangę lotniska międzynarodowego, a zarazem zapasowego dla warszawskiego Okęcia. Natomiast w 1987 r. powstało Przedsiębiorstwo Państwowe „Porty Lotnicze”, które skupiało wszystkie lotniska komunikacyjne w kraju. Do czerwca 2009 r. port lotniczy Rzeszów-Jasionka znajdował się w strukturach Przedsiębiorstwa Państwowego „Porty Lotnicze”.

Początek lat 90. i kryzys ekonomiczny, jaki był widoczny w polskiej gospodarce, spowodowały załamanie się branży lotniczej, co wymusiło na Polskich Liniach Lotniczych „LOT” wstrzymanie regularnych połączeń z Rzeszowa do Warszawy. Te działania wywołały znacznie pogorszenie się kondycji finansowej rzeszowskiego lotniska. Kolejne zmiany, jakie były widoczne w porcie lotniczym w Rzeszowie, przypadły na koniec lat 90., ponieważ wówczas zaobserwowano dynamiczny rozwój w transporcie lotniczym.

Na początku zostały uruchomione połączenia czarterowe cargo i pasażerskie z Azerbejdżanem, potem z Gruzją, co dało rzeszowskiemu lotnisku pozycję lidera w grupie krajowych portów regionalnych w liczbie wyeksportowanego frachtu. W 1996r. lotnisko w Rzeszowie od nowa zaczęło świadczyć regularną komunikację z portem lotniczym w Warszawie. Port lotniczy w Rzeszowie stale się zmieniał, ponieważ zostały zrealizowane nowe inwestycje, takie jak budowa nowego zaplecza administracyjno-technicznego, stacji paliw, druga płyta postojowa i droga kołowania jak również najważniejsza, modernizacja i wydłużenie drogi startowej (3200 m długości i 45 m szerokości operacyjnej). Port lotniczy Rzeszów-Jasionka doczekał się nowego terminalu pasażerskiego po 15 miesiącach budowy i 8 maja 2012 r. została przeniesiona do niego obsługa pasażerów. W jednym obiekcie znajduje się zarówno strefa odlotów i przylotów, ponieważ port posiada trzy kondygnacje nadziemne i jedną podziemną. W ciągu godziny na lotnisku obsługiwanych jest 720 pasażerów, natomiast w przyszłości może to być 1400 pasażerów na godzinę, co wskazuje, że rocznie maksymalnie można będzie obsłużyć 1,8 mln pasażerów.

Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka, jako najdalej wysunięte na południowy wschód lotnisko komunikacyjne Polski ma szansę dalszego rozwoju, by w niedalekiej przyszłości otworzyć szerzej okno na świat dla naszego regionu.

Polityka bezpieczeństwa portu lotniczego w Rzeszów-Jasionka ma na celu zapobieganie wypadkom lotniczym oraz incydom powstałym na obszarze lotniska.

Cele są realizowane poprzez:

- dążenie do wprowadzenia odpowiedniego Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem (SMS), którego zadaniem jest przestrzeganie najwyższych standardów bezpieczeństwa, (oparte są one na odpowiednich przepisach prawnych); ponadto na podstawie zdobytego doświadczenia można kierować i koordynować działalność lotniczą⁸,
- zabezpieczenie w środki i urzędnicy, które pozwolą na utrzymanie określonego poziomu bezpieczeństwa,
- kształtowanie jednolitej kultury bezpieczeństwa poprzez system identyfikacji zagrożeń oraz zarządzanie ryzykiem za pomocą odpowiednich systemów raportowania,
- monitorowanie i raportowanie w celu likwidacji ryzyka zagrożenia,
- odpowiedni podział obowiązków i odpowiedzialności w zakresie bezpieczeństwa,
- uwzględnienie kultury bezpieczeństwa *Just Culture*, co zapewni, że w przypadku pracownika poprzez obowiązkowy i nieobowiązkowy system raportowania o zagrożeniach ujawnia on zauważone zagrożenia, nieprawidłowości i błędy, za co nie będą wyciągane konsekwencje dyscyplinarne,
- akceptowanie wszystkich procedur i przepisów, co nie będzie działało na szkodę przedsiębiorstwa,
- promowanie polityki bezpieczeństwa wśród wszystkich pracowników oraz maksymalne zaangażowanie kierownictwa wyższego szczebla w realizację tych założeń.

Polityka cały czas się zmienia wraz z potrzebami aktualnego stanu przedsiębiorstwa⁹.

PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA BEZPIECZEŃSTWO W PORCIE LOTNICZYM

Bezpieczeństwo odgrywa kluczową rolę w życiu każdego człowieka. Pojęcie to jest powszechnie używane zarówno przez jednostki społeczne, jak i administrację publiczną. Człowiek ma wiele potrzeb, które chce zaspokoić,

⁸ J. Kaczmarek, A. Skowroński, *Bezpieczeństwo: świat – Europa – Polska*, Wydawnictwo Atla 2, Wrocław 1998, s. 5.

⁹ <http://www.rzeszowairport.pl/pl/lotnisko/bezpieczenstwo> [dostęp 6 kwietnia 2018].

a może to uczynić tylko wtedy, gdy czuje się bezpiecznie i nie czuje jakichkolwiek zagrożeń z otaczającego go świata. Jednostka może się spełniać, jeżeli może mieć zaufanie do otoczenia, w którym pracuje, uczy się czy przebywa. Człowiek musi przynależć do grupy społecznej, ponieważ łatwiej mu nawiązywać kontakty, przez co czuje się bezpieczny w środowisku lokalnym. Dobrze zorganizowane służby mundurowe są odpowiedzialne za ten poziom bezpieczeństwa, dlatego bardzo ważną kwestią jest odpowiednia współpraca obywateli z jednostkami czuwającymi nad naszym poziomem bezpieczeństwa¹⁰. Bezpieczeństwo jest zagadnieniem społecznym, a najprościej można je określić, jako stan opieki, pieczy, troski oraz dbałości¹¹. W encyklopedii można przeczytać, że bezpieczeństwo to stan pewności, spokoju, niezagrożenia, zabezpieczenia, poczucia pewności, brak niebezpieczeństwa¹². W języku łacińskim *sine cura*¹³ określa stan bez troski, bez uwagi, co można wytłumaczyć jako stan bezpieczeństwa, zaś słowo *securitas*¹⁴ mówi o pewności oraz bezpieczeństwie. Jednak wyrażenie *sine cura* zawiera w sobie dwa sprzeczne składniki: *sine* = bez oraz *cura* = troska¹⁵. Bezpieczeństwo w transporcie lotniczym odgrywa kluczową rolę, ponieważ ta dziedzina transportu decyduje o życiu wielu ludzi zarówno w powietrzu, jak i na ziemi.

Służby odpowiedzialne za poziom bezpieczeństwa monitorują wszystkie działania związane z bezpiecznym lotem i zabezpieczenie terenu na polu naziemnego ruchu lotniczego. Dzisiaj w dobie rozwoju technologicznego służby mają coraz więcej wyzwań, takich jak: bezprawna ingerencja atakami w cyberprzestrzeni bądź działania terrorystyczne. Za bezpieczne i bezawaryjne loty odpowiedzialne są załogi statków, przewoźnicy i właściciele samolotów. Instytucje państwowe czuwające nad poziomem bezpieczeństwa to Urząd Lotnictwa Cywilnego, Polska Agencja Żeglugi Powietrznej i Państwowa Komisja Badań Wypadków Lotniczych. Do grupy wymienionych należy dodać również: Lotniskową Straż Pożarną, Służby ratowniczo-medyczne, Straż Graniczną, Służbę Celną, Policję oraz wewnętrzne, działające przy lotnisku, takie jak: Służba Ochrony Lotniska. Wszystkie powyższe służby muszą ze sobą współpracować, aby unikać jakichkolwiek zagrożeń w obszarze danego lotniska. W portach lotniczych działają tzw. zespoły ochrony lotniska, w skład, których wchodzi

¹⁰ E. Nowak, M. Nowak, *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011, s. 9–10.

¹¹ M. Lorek, *Motywowanie w polskiej Policji*, Oficyna wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2017, s. 7.

¹² *Słownik języka polskiego*, t. I, PWN, Warszawa 1978, s. 147.

¹³ *Słownik łacińsko-polski*, PWN, Warszawa 1982, s. 137.

¹⁴ *Ibidem*, s. 451.

¹⁵ F. Danielewski, *Interpretacja stanu bezpiecznego*, [w:] J. Dziubiński, E. Moczuk, P. Szulich, J. Żak (red.), *Bezpieczeństwo lokalne w opiniach mieszkańców Tarnobrzega*, Wyd. PWSZ w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2007, s. 45.

przedstawiciele: zarządzający lotniskiem lub osoba przez niego wyznaczona do ochrony lotniska oraz po jednym przedstawicielu ze Służby Ochrony Lotniska, Policji, komitetu skupiającego przewoźników lotniczych oraz komitetu skupiającego inne podmioty funkcjonujące i prowadzące działalność gospodarczą na poszczególnych lotniskach. Na lotniskach, które są przejściami granicznymi, działają również Straż Graniczna i Służba Celna. Straż Graniczna wykonuje zadania zgodnie z ustawą z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej oraz ustawą z 3 lipca 2002 r. – Prawo Lotnicze¹⁶. Ponadto wypełnia zapisy zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie Krajowego Programu Ochrony Lotnictwa Cywilnego.

Straż Graniczna na lotnisku odpowiada za bezpieczeństwo w transporcie cywilnym, jest odpowiedzialna za zabezpieczenie przed atakami bezprawnej ingerencji zarówno na pasażerów, jak i na infrastrukturę danego portu lotniczego. Urząd ten w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa w transporcie lotniczym poddaje zarówno pasażerów, jak i ich bagaże kontroli bezpieczeństwa. Ta forma pozwala na skuteczne i szybkie monitorowanie bezpieczeństwa w komunikacji cywilnej.

Natomiast Służba Celna jest umundurowaną formacją podległą Ministrowi Finansów. Została powołana 24 lipca 1999 r. na mocy ustawy o Służbie Celnej. Do 30 kwietnia 2002 r. na jej czele stał Prezes Głównego Urzędu Ceł. Po likwidacji Głównego Urzędu Ceł i stosownie do ustawy o przekształceniach w administracji celnej oraz o zmianie niektórych ustaw z 20 marca 2002 r. obowiązki kierowania Służbą Celną przejął Szef Służby Celnej¹⁷. Na lotnisku funkcjonariusz Służby Celnej zajmuje się prawidłowym przebiegiem odprawy celnej. Celnik przygotowuje potrzebne dokumenty, sprawdza też posiadane przez osobę dokumenty w celu dokonania odprawy. Funkcjonariusz kontroluje przewożone przez granicę towary oraz zapobiega wszelkim próbom przemytu czy przewożenia niebezpiecznych materiałów.

WNIOSKI

Podsumowując, transport ma dziś wielkie znaczenie w procesie przemieszczania się na długich i krótkich odcinkach przy użyciu odpowiedniego środka transportowego. Zmiany, jakie zachodzą w naszej cywilizacji, świadczą o tym, iż ludzie żyjący w ciągłym biegu potrzebują nowych rozwiązań technologicznych do pokonywania przestrzeni w jak najkrótszym czasie. Szybkie i sprawne przemieszczanie się jest coraz bardziej wymagane

¹⁶ Dz.U. z 2006 r., nr 100, poz. 696 ze zm.

¹⁷ Dz.U. z 2002 r., nr 41, poz. 365.

przez rynek. Globalizacja spowodowała, iż coraz większa część społeczeństwa podróżuje zarówno zarobkowo, jak i turystycznie, dlatego transport lotniczy stał się tak popularny. Ten rodzaj transportu jest najbardziej bezpieczny i komfortowy oraz najmniej szkodliwy dla środowiska. Kraje zrzeszone w Unii Europejskiej posiadają odpowiednie konwencje i przepisy regulujące standardy bezpieczeństwa w transporcie lotniczym. Jednak nie można zapomnieć, że transport ten jest najbardziej narażony na próby sabotażu czy działań terrorystycznych. Lotniska na całym świecie posiadają odpowiednie systemy czuwające nad poziomem bezpieczeństwa zarówno w powietrzu, jak i na ziemi. Infrastruktura w transporcie lotniczym to najbardziej chroniony teren. Jest zawsze ogrodzony, pilnowany przez odpowiednie służby mundurowe. Można stwierdzić, że wzrost jakości transportu lotniczego pozwoli w przyszłości zminimalizować problemy transportu w ogóle i zwiększyć potencjał przewozowy. Postępujące odkrycia nauki i techniki pozwolą na szybkie i komfortowe podróżowanie, które będzie przyjazne zarówno dla środowiska, jak i człowieka.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Danielewski F., *Interpretacja stanu bezpiecznego*, [w:] J. Dziubiński, E. Moczuk, P. Szulich, J. Żak (red.), *Bezpieczeństwo lokalne w opiniiach mieszkańców Tarnobrzega*, PWSZ w Tarnobrzegu, Tarnobrzeg 2007.
- [2] Grzywacz W., Wojewódzka-Król K., Rydzkowski W., *Polityka transportowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2003.
- [3] Kacperczyk R., *Transport i spedycja*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2010.
- [4] Kaczmarek J., Skowroński A., *Bezpieczeństwo: świat – Europa – Polska*, Atła 2, Wrocław 1998.
- [5] Kwasiborska K., Szterk D., *Charakterystyka Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem w transporcie lotniczym*, [w:] M. Ilnicki, Nowakowski (red.), *Współczesne wyzwania polityki bezpieczeństwa – wybrane zagadnienia*, Towarzystwo Naukowe Powszechne S.A., Warszawa 2014.
- [6] Lorek M., *Motywowanie w polskiej Policji*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów 2017.
- [7] Madeyski E., Lisowska E., Marzec J., *Wstęp do nauki o transporcie*, SGPiS, Warszawa 1971.
- [8] Nowak E., Nowak M., *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011.

- [9] Rucińska D., Ruciński A., Tłoczyński D., *Transport lotniczy – ekonomika i organizacja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2010.
- [10] *Słownik języka polskiego*, t. I, PWN, Warszawa 1978.
- [11] *Słownik łacińsko-polski*, PWN, Warszawa 1982.
- [12] Wierzejski T., Kędzior-Laskowska M., *Transport i spedycja*, EXPOL, Olsztyn 2014.
- [13] Ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze (Dz.U. z 2006 r., nr 100, poz. 696 ze zm.).
- [14] Ustawa z dnia 20 marca 2002 r. o przekształceniach w administracji celnej oraz o zmianie niektórych ustaw. (Dz.U. z 2002 r., nr 41, poz. 365.).
- [15] <http://www.rzeszowairport.pl/pl/lotnisko/bezpieczenstwo> [dostęp 6 kwietnia 2018].

SAFETY IN AIR TRANSPORT

ABSTRACT

The article deals with the issue of air transport, as it is the most rapidly developing branch of transport in the world. However, this transport most needs financial outlays for modernization and development of infrastructure. Air transport is a very profitable market and it is used by many people, which is why it requires airport operators to be as much as possible responsible for security. Maintaining an appropriate level of security puts many challenges to the security services of the airport area, which are not individual or multi-level. The purpose of this article is to characterize civil aviation transport, as well as to show procedures for the safety of both passengers and materials transported by air. Security is one of the most important values of every human being, which is why it falls into the catalog of basic needs and tasks of every state that oversees the safety level of the international community in air transport.

Air transport is characterized by a high level of security, because it shapes an appropriate policy ensuring the required level of safety for passengers and goods transported. The procedures presented in the article relate to both national and international airspace. Airports are subject to appropriate requirements that all operators must adapt to, such as: air carriers, service providers at the airport and off-site services. By means of developed security standards, airports are subject to national and international legal acts that have been developed in the field of

the Civilian Air Transport Safety Management System. SMS allows you to maintain adequate security at airports, because its operation includes the airport's organizational structure, responsibility in compliance with safety procedures and security policies at individual airports.

Key words:

air transport, safety in air transport, safety procedures in air transport